

Силабус
навчальної дисципліни
Загальне мовознавство
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма	«Середня освіта (українська мова і література). Англійська мова»
Спеціальність	014 Середня освіта
Галузь знань	014.01 українська мова і література
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Викладач	Ганна ВУСИК
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/ffsk/structure-ffsk/kaf-ukr-mova/composition-kaf-ukr-mova/vusik/
Контактний телефон	0501636586
E-mail викладача:	hanna.vusyk@gmail.com
Графік консультацій	субота, 11.00-12.00, ауд. 206, корпус БДПУ 5б

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
3 / 90 8 семестр – 3/90	16 8 семестр - 16	14 8 семестр – 14	60 8 семестр – 60	8 семестр – екзамен

Семестр: літній

Мова навчання: українська

Ключові слова: загальне мовознавство, конкретне (часткове) мовознавство, мовознавство, національна двомовність, полілінгвізм (мультилінгвізм), психолінгвістика, синхронія, соціолінгвістика.

Мета та завдання курсу:

Метою курсу «Загальне мовознавство» є вивчення закономірностей розвитку і функціонування мови в її багатоаспектних зв'язках з людиною, суспільством, історією, культурою з урахуванням методів дослідження та опису мови, а також здобутків лінгвістики за багато років її розвитку.

Основним **завданням** вивчення дисципліни «Загальне мовознавство» є :

- **теоретичні:** розширити загальнолінгвістичну підготовку словесника, а також поглиблено вивчити проблеми, які не могли бути висвітлені в попередніх курсах, ознайомити студентів з філософськими основами сучасного, здобутками вітчизняного, європейського і світового мовознавства; формувати сучасні погляди на проблеми мовознавства, спираючись на історію розвитку вітчизняного, європейського і світового мовознавства; озброїти майбутнього філолога методами наукового дослідження мови;

- **практичні:** розвивати уміння й навички аналізувати й застосовувати основні положення лінгвістичних теорій у практичній діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки. При вивченні курсу цілком логічним є застосування знань студентів із суміжних гуманітарних наук (особливо «Філософії мови» та літературознавчих), а також біології, фізики (напр., під час вивчення інструментальних методів дослідження); математики (у питаннях із структуралізму); інформатики (штучні мови тощо). Якнайтісніший зв'язок передбачається із методиками викладання мов.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати:**

- 1) основні теоретичні положення лінгвістичної науки;
- 2) дефініції основних термінів (знак, структура знака, мислення, свідомість, мова / мовлення, структура / система мови, мовні рівні, синхронія / діяхронія тощо);
- 3) історичні віхи розвитку різних напрямів науки про мову та їхніх представників;
- 4) провідні ідеї, найважливіші аспекти і проблеми сучасного мовознавства;

5) методи лінгвістичного аналізу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти**:

- 1) аналізувати основні наукові досягнення лінгвістичних досліджень, застосовувати їх під час з'ясування мовних питань;
- 2) наводити визначення основних мовознавчих понять;
- 3) володіти навичками наукового лінгвістичного аналізу;
- 4) використовувати на практиці (під час написання наукових робіт) методи та прийоми дослідження й опису мови;
- 5) характеризувати основні етапи і періоди історії мовознавства;
- 6) аналізувати основні наукові досягнення сучасної лінгвістики, застосовувати їх під час дослідження мовних питань;
- 7) систематизувати основні лінгвістичні знання.

Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
<p>ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 8. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>СК 5. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії мови у закладах середньої освіти.</p> <p>СК 10. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.</p>	<p>ПРЗ 6. Має творчо-критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (вітчизняний, закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.</p> <p>ПРУ 1. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.</p> <p>ПРУ 5. Порівнює мовні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.</p> <p>ПРА 1. Здатний учитися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію.</p>

Зміст курсу:

ІСТОРІЯ МОВОЗНАВСТВА

Тема 1. Загальне мовознавство як наукова і навчальна дисципліна. Загальне мовознавство як наукова й навчальна дисципліна. Основні розділи мовознавства (історія мовознавства, теорія мови, методи і прийоми лінгвістичного аналізу). Взаємодія лінгвістики з іншими науками (інтердисципліни).

Тема 2. Історія лінгвістичної думки. Етапи розвитку науки про мову (проблеми, завдання, течії, напрями, основні ідеї та здобутки). Від давньої філології до мовознавства XVIII ст. Філологія класичної прадавнини. Мовознавство середніх віків та епохи Відродження.

Мовознавство XVII-XVIII ст. Формування філософських засад мовознавства. Порівняльно-історичне мовознавство та філософія мови. Виникнення порівняльно-історичного мовознавства. Філософія мови В. фон Гумбольдта.

Три періоди у розвитку компаративістики. Теоретичні засади порівняльно-історичного мовознавства. Логічне й психологічне мовознавство. Логічний напрям. Психологічний напрям у мовознавстві.

Молодограматизм. Внесок молодогограматизму в розвиток теоретичних засад мовознавства. Соціологія мови й неограматизм.

Казанська лінгвістична школа. Московська лінгвістична школа. Лінгвістична концепція Ф. де Соссюра. Теоретичні особливості.

Мовознавство XX ст. та структуралізм. Мовознавство XXI ст.

ТЕОРІЯ МОВИ

Тема 3. Мова як особлива знакова система. Знакова природа мови. Мовні знаки в процесі людського пізнання. Семіотика і лінгвістика. Знак та його структура. Знакові системи та їх типологія. Класифікація знаків. Мовний знак і мовна одиниця. Мова і несловесні форми спілкування (паралінгвістика, екстралінгвістика).

Тема 4. Проблема взаємозв'язку мови, мислення і свідомості. Проблема співвідношення мови і мислення. Філософські аспекти теорії мовознавства XX ст. Мова, мислення, свідомість. Формування та сприйняття мовлення. Менталінгвістика, її розділи. Психофізичні основи зв'язку мови і мислення. Внутрішнє

мовлення і мислення. Гіпотеза лінгвальної відносності Сепіра-Уорфа. Роль мови у процесі пізнання. Психолінгвістика, етапи розвитку, основні проблеми, представники. Когнітивна лінгвістика, основні школи, проблеми та представники.

Тема 5. Мова та історія. Розвиток мови. Мова та суспільство Суспільна природа мови. Суспільні функції мови. Соціальна зумовленість мовних явищ. Суспільний характер мовної норми. Територіальна та соціальна диференціація мови. Літературна мова та її стилі. Соціальні спільноти людей та соціальні типи мов. Соціолінгвістика. Соціолінгвістика, її предмет, завдання і проблеми. Інтерлінгвістика. Розвиток мови як лінгвістичне поняття. Основні закони розвитку мови. Мова як історична категорія. Статика і динаміка мови. Історія мови та її хронологічні зрізи. Взаємодія мов і мовні контакти. Причини мовних змін. Диференціація та інтеграція. Синхронія та діакронія. Внутрішні і зовнішні закони історичних змін мови. Взаємодія системи мови, її норми і мовленнєвої діяльності. Проблема прогресу в мові.

Тема 6. Системно-структурна організація мови Поняття про систему і структуру. Фонетична система. Словотвір і морфеміка. Лексична система. Морфологічна система і проблема частин мови. Синтаксична система мови. Парадигматичні й синтагматичні відношення. Ієрархія мовної будови та міжсистемні зв'язки. Графічні системи фіксації мов. Модулювання мовної системи. Яруси мовної системи. Парадигматичні, синтагматичні та ієрархічні відношення між мовними одиницями. Своєрідність системності мови. Співвідношення системних і несистемних явищ у мові. Система і норма.

МЕТОДИ І ПРИЙОМИ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ

Тема 7. Способи пізнання і методи лінгвістики Методи пізнання та методологія науки. Наукове пізнання як процес. Методологічні основи дослідження мови.

Тема 8. Лінгвістичні методи Описовий метод. Мовні одиниці й їх опис. Прийоми зовнішньої інтерпретації. Прийоми внутрішньої інтерпретації. Математичні прийоми. Інструментальні прийоми й автоматизація лінгвістичних досліджень. Порівняльний метод. Порівняльно-історичний метод. Історико-порівняльний метод. Зіставний метод. Застосування методів лінгвістичних досліджень.

Методи навчання: теоретико-інформаційні (усний виклад, бесіда, розповідь, пояснення, обговорення, дискусія, консультування, аудіовідеодемонстрація), практико-операційні (вправи, алгоритми, експерименти), пошуково-творчі (мозкова атака, творчий діалог, аналіз ситуацій), самостійна робота (виконання тестів, тренінгів), контрольюючо-оцінювальні (виступ, тестування, контрольна робота).

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** списування під час контрольних робіт та заліків заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. Через об'єктивні причини (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: персональний комп'ютер, проектор, екран/інтерактивна дошка.

Система оцінювання та вимоги:

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролів. Підсумкова оцінка є сумою балів набраних під час поточного та підсумкового контролів і вираховується за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активна участь студентів у занятті, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи.

Підсумковий контроль відбувається у формі екзамену.

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового	Частина підсумкової оцінки у балах	Підсумкова оцінка
--------------	--	------------------------------------	-------------------

	контролю у балах		
Поточний контроль		50	100
Практичні заняття	50		
Підсумковий контроль			
Екзамен:	50	50	

Таблиця 2. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю

Види робіт	Кількість набраних балів			
	незадовільно	задовільно	добре	відмінно
Практичне заняття 1	2,5	3,75	5	6,25
Практичне заняття 2	2,5	3,75	5	6,25
Практичне заняття 3	2,5	3,75	5	6,25
Практичне заняття 4	2,5	3,75	5	6,25
Практичне заняття 5	2,5	3,75	5	6,25
Практичне заняття 6	2,5	3,75	5	6,25
Практичне заняття 7	2,5	3,75	5	6,25
Практичне заняття 8	2,5	3,75	5	6,25
Максимальна кількість набраних балів	20	30	40	50

Таблиця 3. Шкала оцінювання поточного та підсумкового контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
39-50	відмінно	зараховано	A (відмінно)
32-38	добре		B (добре)
26-31			C (добре)
21-25			задовільно
14-20	E (задовільно)		
8-13	незадовільно	не зараховано	FХ (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-7	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання та під час екзамену (50+50=100) та вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Таблиця 4. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (добре)
65-77			C (добре)
58-64			D (задовільно)
50-57	задовільно		E (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованих джерел:

Основна

1. Вусик Г., Нікішина Т. Загальне мовознавство. Бердянськ: Ф-ОП Ткачук О. В., 2016. 352 с.
2. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
3. Гируцкий А. А. Общее языкознание. Минск: ТетраСистемс, 2001. 304 с.
4. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 283 с.
5. Звегинцев В. А. История языкознания XIX–XX веков в очерках и извлечениях. Москва: Просвещение, 1965. 495 с.
6. Кодухов В. И. Общее языкознание. Москва: Высш. шк., 1974. 304 с.
7. Кондрашов Н. А. История лингвистических учений. Москва: Просвещение, 1979. 224 с.
8. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. Київ: Академія, 2003. 464 с.
9. Семчинський С. В. Загальне мовознавство. Київ: Вища школа, 1988. 328 с.

Додаткова

1. Булаховський Л. А. Питання походження української мови. Київ: Рад. школа, 1956. 450 с.
2. Зеленько А. С. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних вчень. Аспекти, методи, прийоми та процедури вивчення мови: посібник. 2002. 283 с.
3. Левицький Ю. М. Мови світу. Львів, 1988. 440 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ (www.bdpu.org/library)
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>)
3. Лінгвістичний портал MOVA.info <http://www.mova.info>
4. Wikipedia. <http://www.wikipedia.org>
5. Український лінгвістичний портал <http://www.ulif.org.ua/ulif/>
6. Портал української мови та культури <http://slovnyk.net/>